

بررسی نظریه نقش قبله و مسجد الاحرام در ایجاد صلح و وحدت اسلامی

دکتر کامیار صداقت ثمرحسینی، عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی به بررسی نظریه مرحوم آیت‌الله کمره‌ای در رابطه با نقش قبله و مسجد الاحرام در ایجاد صلح و وحدت اسلامی و حفظ محیط زیست پرداخت.

به گزارش روابط عمومی مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی، دکتر ثمرحسینی در ابتدای سخنان خود در بینارسی و هفتمین کنفرانس بین‌المللی وحدت اسلامی با اشاره به دیدگاه «آیت‌الله حاج میرزا خلیل کمره‌ای» درباره نقش کعبه یا مسجد الاحرام در حفظ محیط زیست و تأمین امنیت و صلح جهانی، خاطرنشان کرد: آیت‌الله کمره‌ای که از طلایه داران صلح و وحدت اسلامی است، وظیفه قبله را سنجش و تنظیم رفتار انسان‌ها با یکدیگر، رفتار انسان‌ها با خویشان، رفتار انسان‌ها با محیط زیست و همچنین با پروردگار جهانیان یعنی رابطه لایتغیر عبد و معبود می‌داند و از آن به عنوان یک وزنه و امنیت سنج نفوس تعبیر می‌کند.

وی افزود: به عبارت دیگر، قبله، میزان و ترازوی زندگی انسان در تعاملات مختلف چهارگانه فوق‌الذکر

دکتر ثمر حسینی خاطرنشان کرد: فقهای اسلام به تفصیل به حقوق حیوانات و محیط زیست از دیدگاه اسلام توجه داشته و احکامی را بیان کرده‌اند، از آن جمله:

- 1- شکار جوجه پرندگان در آشیانه‌شان مادام که به پرواز در نیامده باشند، حرام است و از نظر شرع اسلام جوجه در آشیانه در پناه خداست.
- 2- انسان حق دشنام دادن و لعن و نفرین به حیوانات را ندارد.
- 3- قطع درختان و شکار پرندگان از سر تفریح و سرگرمی امری ناپسند است.
- 4- در دوشیدن شیر رعایت حق بره‌ها و گوساله‌ها واجب است و اگر شیر حیوان تنها در حد بره یا گوساله است، دوشیدن آن حرام است.
- 5- همین امر برای عسل‌کندوی زنبورها صادق است.
- 6- در دوشیدن شیر باید انسان ناخن انگشتانش را کوتاه کند تا مبادا آسیبی به حیوان برسد.

عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، خاطرنشان کرد که مرحوم آیت‌الله کمره‌ای بعد از ذکر احکامی که در رابطه با حقوق حیوانات بیان شده، تأکید کرده است که اگر قانون رفتار انسان با حیوان چنین است، پس باید دید شأن رفتار انسان‌ها با یکدیگر و شأن رفتار مسلمانان با یکدیگر چگونه خواهد بود. از اینجا است که وارد بحث قبله و کعبه یا مسجد الاحرام می‌شود.

ثمرحسینی خاطرنشان کرد که در نظریه آیت‌الله کمره‌ای، جهان به دو بخش تقسیم می‌شود:

- 1- محدوده اول یعنی حرم امن الهی کعبه یا مسجد الاحرام
- 2- محدوده دوم که سایر سرزمین‌هایی است که در شعاع قبله قرار دارد

وی تأکید کرد که در محدوده اول یعنی حرم امن الهی، مرحوم آیت‌الله کمره‌ای در کتاب قبله اسلام به تفصیل به مناسک حج، یعنی مجموعه مقررات و قوانینی پرداخته است که زائران در ورود به حرم امن الهی باید رعایت کنند.

ثمرحسینی افزود: این مجموعه شامل مقررات سختگیرانه‌ای در رابطه با حیات جانداران است، به صورتی که زائر چه در قید احرام باشد یا نباشد، حق تعرض به حیوان و درخت را ندارد، حتی اگر یک برگ سبز یا یک شاخه باشد.

به گفته این عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، آیت‌الله کمره‌ای این پرسش را مطرح می‌کند که آیا این نظام و مقررات سخت‌گیرانه صرفاً برای آداب‌دانی ورود زائران به حرم الهی است یا هدف و غایتی در ورای آن وجود دارد که چنین مقرراتی را برای ورود به حرم وضع کرده است.

وی افزود: آیت‌الله کمره‌ای در پاسخ به این سوال، حرم امن الهی را مدرسه قبله می‌نامد، یعنی حاجیان از سراسر جهان گردهم می‌آیند تا در حین مناسک حج، احترام به حیوانات و درختان و گیاهان و حقوق انسان‌ها را بیاموزند و در مراجعت به سرزمین‌های خود آن را به دیگران نیز آموزش دهند. به آنها ضرورت خودداری از کندن درختان و کفاره آن، ارزش درختان و ارزش حیات جانداران را یادآوری کنند.

ثم‌رحسینی خاطرنشان کرد: در محدوده دوم، آیت‌الله کمره‌ای با مفهوم شعاع قبله، سراسر جهان را مانند شبکه‌ای منسجم به حرم امن الهی متصل می‌کند؛ شعاع قبله یعنی سرتاسر جهان هر نقطه‌ای که بشر در روی زمین قرار دارد، متصل به حرم امن الهی است، بنابراین احکام ذبح حیوان، هم نگهدار حرمت حیوان است و هم ضامن بقای اوست. انسان باید ذبح حیوان را به نام پروردگار جهانیان انجام دهد، باید رو به حرم امن الهی باشد، باید که با حیوان در هنگام ذبح آن با ملاحظت رفتار کند و حیوان سیراب باشد.

وی در ادامه گفت: از اینجا مرحوم آیت‌الله کمره‌ای وارد بحث مهمی در رابطه معنادار میان رونق محیط زیست با اخلاقیات یک جامعه می‌شود.

ثم‌رحسینی افزود: انس پرندگان با آدمیان را مرحوم آیت‌الله کمره‌ای صرفاً از باب اعجاز نمی‌داند بلکه اشاره دارد که این امر ناشی از برقراری عدل است که خاطر حیوانات را از دست اندازی آدمیان آسوده و ثبات را بر محیط زیست و جانداران برقرار می‌کند.

ثم‌رحسینی خاطرنشان کرد: معظم له در 15 ماده، منشور صلح جهانی را از خطبه‌های حجه الوداع حضرت رسول (ص) استخراج می‌کند که باید انسان همانگونه که در محدوده حرم الهی مراقب جان‌های بندگان خداست، در شعاع قبله یعنی سرتاسر جهان چنین باشد، آن 15 ماده به طور خلاصه به قرار زیر هستند:

- 1- احترام دماء مسلمین و اموال و اراضی و نوامیس مسلمین بر یکدیگر واجب است.
- 2- تساوی حقوق اجتماع.
- 3- الغاء افتخارات نژادی و طبقاتی.

- 4- منع انتقام جویی از خون های گذشته به روش جاهلیت.
- 5- منع رباخواری.
- 6- قانون آتش بس در چهار ماه از سال تا عقلا و رهبران بتوانند نقشه صلح را توأم با مصالح اجتماع عملی سازند.
- 7- رعایت حقوق زنان.
- 8- حفظ حقوق غلامان و زیردستان.
- 9- برادری مسلمین، هر مسلمان به فرموده پیامبر اکرم در خطبه‌های حجه الوداع برادر مسلمان دیگر است، نباید او را گول زد، نباید به او خیانت کرد، از او غیبت کرد، خون او را نمی‌توان ریخت، مال او را نمی‌توان خورد و برد، مگر اینکه رضایت صاحب مال جلب شود.
- 10- این خانه، وحدانیت صفوف توحید را عهده‌دار است ولی باز مبارزات دامنه‌دار دیگری در کار است که باید مسلمانان همواره هوشیار باشند.
- 11- جلوگیری از تجاوز ابتدایی.
- 12- حفظ پرچم اسلام.
- 13- پایان دادن به نزاع‌های داخلی، مسلمین اگر به جنگ یکدیگر پردازند، شمشیر بر روی هم بکشند، کفری است مجدد و نوعی از ارتجاع است که پیغمبر اکرم(ص) بر آن تأکید فرمودند.
- 14- وسایل نجات مسلمین در آینده، قرآن و سنت و عترت پیغمبر اکرم(ص) است.
- 15- مسئولیت در برابر این امر الهی که کلیه مردم در برابر امر پروردگار و ابلاغ رسول خدا مسئولیت دارند و آن را باید به اطلاع غائبین برسانند.